

סדר

תוספתא יומית

בהגהה חדשה לפי גסחאות מדיקות ובנקוד מלא

כפי תקנת והדרכת

מרן מוהרא"ש שליט"א

הלמוד לשבוע פרשת נעבים-וילך (י"ט אלול - כ"ה אלול)

מסכת שבת (י - טז)

יום ראשון - יט אלול - שבת פרק י, עמוד ב

יום שני - כ אלול - שבת פרק יא, עמוד ח

יום שלישי - כא אלול - שבת פרק יב, עמוד יד

יום רביעי - כב אלול - שבת פרק יג, עמוד כד

יום חמישי - כג אלול - שבת פרק יד, עמוד כח

יום שישי - כד אלול - שבת פרק טו, עמוד לו

יום שבת - כה אלול - שבת פרק טז, עמוד מב

יום ראשון, יט אלול

פָּרֵק עִשְׂרִי

א. הַמוֹצֵיא שְׁנֵי נִימִין מִזֶּנֶב הַסּוּם וּמִזֶּנֶב הַפָּרָה, הָרִי זֶה חַיֵּב – מִפְּנֵי שְׁמִתְקִינָן לְנִשְׁבִּים¹. הַמוֹצֵיא שְׁנֵי נִימִין מִן הַקֶּשֶׁה שֶׁבַחזִיר² – הָרִי זֶה חַיֵּב. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אָמַר: אִפְלוּ אֶחָד. יֵשׁ חוֹלְקִין הַטָּרְתוֹ³ לְשֹׂאֵר גּוֹפּוֹ.

ב. הַמוֹצֵיא מִצָּמֶר גֶּפֶן וּמִצָּמֶר כֶּלֶף, מִצָּמֶר גְּמֻלִים וּמִצָּמֶר אֲרָנָבִים, וּמִצָּמֶר חֵיהָ שְׁבִיִּים, וְשֹׂאֵר כָּל הַנְּטוּיִן כָּלָם, כְּמֵלֵא הַסֵּיט כְּפוּל – הָרִי זֶה חַיֵּב. הַבְּגָד, הַשֵּׁק וְהַעוּר – כְּשַׁעוּר לְטִמְאָתָן כֶּף שַׁעוּר לְהוֹצִיאָן.

¹ לצדת עופות.

² מן השערות הקשות שבשדרתו.

³ גבו של החזיר.

ג. המוציא בין בלים גדולים בין בלים קטנים - הרי זה חיב. המוציא גחלת כל שהיא - הרי זה חיב. שלחבת כל שהיא - הרי זה פטור. ברזל - רבי שמעון בן אלעזר אומר: כדי לעשות ממונו דרבן. נחשת - כדי לעשות ממונו צינורא קטנה. נעורת של פשתן - כדי לעשות ממנה פתילה קטנה לזר. משיחה - רבי נתן אומר: כדי לקשר בה בין כתפיו. מוכין - כדי לתן בתוך פדור קטנה. כפה פדור קטנה? באגוז. ארגמן - כדי לטול ממונו דגמא לאירא. אסטים וקוץ ופואה⁴ - כדי לצבע בהן בגד קטן, כפה בגד קטן? פי סבכה.

ד. המתבון להוציא בפנדתו ופיה למעלה, והוציא בפנדתו ופיה למטה. בתוך פנדתו, והוציא בין פנדתו לחלוקו, ובשפת חלוקו - פטור. המתבון להוציא בפנדתו ופיה למטה - רבי יהודה מחיב וחכמים פוטרין. אומר רבי יהודה: אני אמרתי דבר אחד והן אומרים דבר אחד, אני אומר להם: אי אתם מודים במתבון להוציא לפניו, ובא לו לאחריו - שהוא פטור, ואם נתבון והוציא לאחריו שהוא חיב? והם אמרו לי: אי אתה

⁴ סמנין שעושים מהם צבע לצבע.

מוֹדָה בְּמוֹצֵיאוֹ לְאַחַר יְדוּ, בְּרַגְלוֹ, בְּפִיו וּבְמַרְפְּקוֹ – שֶׁהוּא פְּטוּר,
שֶׁלֹּא הוֹצִיאוֹ בְּדַרְךְ הַמוֹצֵיאוֹת! אֲנִי לֹא מְצֵאתִי תְּשׁוּבָה
לְדַבְרֵיהֶם, וְהֵם לֹא מְצֵאוּ תְּשׁוּבָה לְדַבְרֵי.

ה. שְׁנַיִם אֲחֻזִּין בְּפִלְגֵי וְלוֹגְזִין, בְּכַרְכַּר וְשׁוֹבְטִין, בְּקַלְמוֹס
וְכוֹתְבִין, בְּקִנְיָה וְהוֹצִיאוּהוּ לְרֵשׁוֹת תְּרַבִּים – שְׁנֵיהֶם פְּטוּרִין.
בְּעִגּוּל שֶׁל דְּבִלָּה וְהוֹצִיאוּ לְרֵשׁוֹת תְּרַבִּים, בְּקוֹרָה וְהוֹצִיאוּהוּ
לְרֵשׁוֹת תְּרַבִּים – שְׁנֵיהֶם פְּטוּרִים. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: אִם אֵין
אֶחָד יָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ וְהוֹצִיאוּהוּ שְׁנַיִם – חֵיבִין. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר:
אִם עַל פִּי שְׁאִין אֶחָד יָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ וְהוֹצִיאוּהוּ שְׁנַיִם – פְּטוּרִין,
שְׁאִין שְׁנַיִם חֵיבִין עַל הַמְּלָאכָה אַחַת.

ו. שְׁנַיִם שֶׁעָשָׂה אֶחָד מֵהֶם מְלָאכָה, וְאֵין יָדוּעַ אֵיזָה הוּא –
יָבִיאוּ שְׁנֵיהֶם חֲטָאת בְּשִׁתְּפוּת וַיִּתְּנוּ עָלֶיהָ וְתֹאכְלוּ; דְּבַרִּי רַבִּי
שְׁמַעוֹן, וְרַבִּי יוֹסִי פּוֹטֵר. מוֹדָה רַבִּי יוֹסִי, שֶׁזָּה מְבִיא אֶשֶׁם תְּלוּי
וְזֶה מְבִיא אֶשֶׁם תְּלוּי. וּמוֹדָה רַבִּי יוֹסִי, בְּשְׁנַיִם שֶׁהִיָּה אֶחָד מֵהֶם
מְחַסֵּר כְּפָרָה, וְאֵין יָדוּעַ אֵיזָה מִהֶן – שְׁיָבִיאוּ חֲטָאת בְּשִׁתְּפוּת
וַיִּתְּנוּ עָלֶיהָ וְתֹאכְלוּ.

ז. הוציא כחצי גרוגרת, וחזר והוציא כחצי גרוגרת בהעלם אחד – חיב. בשני העלמות – פטור. רבי מאיר אומר: בהעלם אחד ברשות אחת – חיב. בהעלם אחד בשתי רשויות או בשתי העלמות ברשות אחת – פטור. נאכל הראשון עד שלא הוציא השני – בין בהעלם אחד בין בשני העלמות – פטור. הוציא כחצי גרוגרת, ונתנו ברשות הרבים, וחזר והוציא כחצי גרוגרת, אם הניחה בתוך ארבע אמות לראשונה – אם העבירו דרוף עליה – חיב. ואם לאו – פטור.

ח. הנוטל מלא הזוג משערו – הרי זה חיב. וכמה מלא הזוג? – שתים. רבי אליעזר אומר: אפלו אחת. ומודים חכמים לרבי אליעזר, בבורר שחורות מבין לבנות ולבנות מבין שחורות – חיב; ודבר זה אף בחול אסור משום (דברים כב, ח): "לא ילביש וגו'".

ט. רבי שמעון בן אליעזר אומר: צפרן שפרשה רבה, וציצין שפרשו רבן, ביד – מתר. נטלן בכלי – הרי זה חיב תפואת.

י. החולב, ותמחבין, ותמגבן בגרונרת, המכבד, ותמרבין, ותמרהין, ותסף, ותרודה חלות דבש - שגג בשבת חיב תפאת, תזיד ביום-טוב לוקה ארבעים; דברי רבי אליעזר. ותכמים אומרים: בין בשבת בין ביום-טוב אינו חיב אלא משום שבות. רבי שמעון בן אלעזר אומר: הגודלת והפוחלת והפוקסת - לעצמה פטורה, לאחרות - חיבת. וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי אליעזר: לא תעביר סרק על פניה מפני שצובעת.

יא. התולש, בין בימינו ובין בשמאלו - תרי זה חיב, לאחר ידו, ברגלו, בפיו ובמרפקו, או שהיה מהלך על גבי הארץ, ונתזו צורות מתחת רגליו, ונפל על גבי עשבים ותלש - פטור. מהלך אדם על גבי עשבים ועל גבי צורות בשבת, ואינו חושש.

יב. התולש עלשין לאכל - בגרונרת. לבהמה - במלא פי גדי, אם להסיק - כדי לבשל ביצה קלה. לתקן הארץ - כל שהן. אם נתפזן בכלן - חיב שתים. ואם היה מתעסק ותלש - פטור.

המזרד זרדין לאכילה - בגרונגרת. לבתמה - במלא פי הגדי.
לתקן האילן - כל שהן. אם מתפנין בכלן - חיב שתים. אם
היה מתעסק וזרד - פטור.

יג. החופר, החורש, והחורץ - מלאכה אחת הן. הדיש
והמנפץ⁵, והמנפץ - מלאכה אחת הן. התולש, והקוצר⁶,
והבוצר⁷, והמוסק⁸, והגודר⁹, והאורה¹⁰ - מלאכה אחת.
המכבש והפוחט - מלאכה אחת. רבי ישמעאל בן רבי יוחנן
בן ברוקה אומר: הצבעים שבירושלים אין עושין סחיטה
מלאכה בפני עצמה. הבורר, הפוחן, הזורה, והמרקד, והלש
והאופה לאכילה - בגרונגרות. לבתמה - במלא פי גדי. לצבע
- גדי לצבע בו בגד קטן. וישאר כל הדברים: כשעור לטמאתן

⁵ מכה בקשת על צמר גפן - להפריד ולהסיר על ידי זה הפסלת מהגרעינים.

⁶ תבואה.

⁷ ענבים.

⁸ יותים.

⁹ קוצץ תמרים.

¹⁰ קוצץ תאנים.

כָּד שְׁעוּר לְהוֹצִיאָן. הַתּוֹלֵשׁ כְּנָף מִן הָעוֹף, וְהַקּוֹטְמוֹ וְהַמּוֹרְטוֹ – חַיֵּב שְׁלֵשׁ חֲטָאוֹת.

יד. אִין יוֹנְקִין מִבְּהֶמְהָ מְהוֹרָה בְּיוֹם-טוֹב וְאִין צָרִיד לֹאמֵר בְּשֶׁבֶת. אָבָא שְׂאוּל אָמַר: יוֹנְקִין הֵינְנוּ מִבְּהֶמְהָ מְהוֹרָה בְּיוֹם-טוֹב. לֹא תִקַּל אִשָּׁה מִדִּידָהּ וְתַחֲלִיב לְתוֹךְ הַכּוֹס אוֹ לְתוֹךְ הַקְּעֵרָה וְתַנִּיק אֶת בְּנֵיהָ. אִין יוֹנְקִין לֹא מִן הַנְּכָרִית וְלֹא מִבְּהֶמְהָ טְמֵאָה, וְאִם הָיָה דְבָר שֶׁל סַכְנָה – מֵתָר, שְׂאִין כָּל דְבָר עוֹמֵד בְּפָנָי פְּקוּחַ נַפְשׁ, חוּץ מֵעֲבוּדָה זָרָה וְגִלּוּי עֲרִיוֹת וּשְׂפִיכוֹת דְּמִים.

יוֹם שְׁנַי, כ' אֶלוּל

פָּרָק אַחַד עָשָׂר

א. הַזּוֹרֵק מִרְשׁוֹת הַרְבִּים לְרְשׁוֹת הַרְבִּים וּרְשׁוֹת הַיְחִיד בְּאֲמֻצָּע, בְּאַרְבַּע אַמּוֹת – פְּטוּר. פְּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת – חַיֵּב.

ב. שְׁתֵּי כִרְטָאוֹת¹¹ זו על גבי זו, וְזָרַק מִן הָעֲלִיזוֹנָה לַתַּחְתּוֹנָה, חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת – חֵיב. בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת – פְּטוּר. זָרַק מִן רְשׁוֹת הַרְבִּים לְדִיר, וְלַפְתֵּר, וְלַמְקָצָה, וְלַחֲצֵר, אֲפִילוּ הֵן בְּבִקְעָה – הָרִי זֶה חֵיב. הַזּוֹרֵק מִן הַחֲנוּת דֶּרֶךְ סְטִיּוֹ לְפִלְטִיָּא – חֵיב. מִן הַחֲנוּת לְפְטִיּוֹ, וּמִסְטִיּוֹ לְפִלְטִיָּא – פְּטוּר.

ג. שְׁתֵּי בְּקָעוֹת זו על גבי זו, זָרַק מִן הַתַּחְתּוֹנָה לְעֲלִיזוֹנָה, וּמִן הָעֲלִיזוֹנָה לַתַּחְתּוֹנָה, בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת – פְּטוּר. אִיסְטְרִיטִיָּא על גבי בְּקָעָה, וְזָרַק מִן הָאִיסְטְרִיטִיָּא לְבִקְעָה – פְּטוּר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר: אִם יֵשׁ בְּמָקוֹם שְׁזָרַק עִמָּךְ עֲשָׂרָה טַפָּחִים וְרַחֵב אַרְבָּעָה – הָרִי זֶה חֵיב.

ד. מִבּוּי שְׁשׁוּה לְרְשׁוֹת הַיְחִיד, וְעֲשׂוּיָה מְדֻרוֹן לְרְשׁוֹת הַרְבִּים, אִם יֵשׁ גְּבוּהָ עֲשָׂרָה טַפָּחִים בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת – אֵין צָרִיךְ לְחִי וְקוֹרָה. רְשׁוֹת הַרְבִּים הַשּׁוֹפֵעַ לְרְשׁוֹת הַיְחִיד – הָרִי הוּא בְּרְשׁוֹת הַיְחִיד. שְׁוָה בְּרְשׁוֹת הַרְבִּים וְנִעְשָׂה מְדֻרוֹן לְרְשׁוֹת הַרְבִּים, אִם יֵשׁ גְּבוּהָ עֲשָׂרָה טַפָּחִים בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת – אֵין

¹¹ רְשׁוֹת הַרְבִּים.

צָרִיף לְחֵי וְקוֹרָה. רְשׁוֹת הַיְחִיד הַשׁוֹפֵעַ לְרְשׁוֹת הָרָבִים - הָרִי
הוּא פְּרֻשׁוֹת הָרָבִים, שְׁוֹה לְכָאן וּלְכָאן וְגִבּוֹה מִן הָאֲמָצַע, אִם
יֵשׁ גְּבוּהָ עֲשָׂרָה טְפָחִים בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת - אִין צָרִיף לְחֵי
וְקוֹרָה. רְשׁוֹת הַיְחִיד הַשׁוֹפֵעַ לְרְשׁוֹת הַיְחִיד - הָרִי הוּא פְּרֻשׁוֹת
הַיְחִיד, לְרְשׁוֹת הָרָבִים - הָרִי הוּא פְּרֻשׁוֹת הָרָבִים.

ה. תַּל בְּרְשׁוֹת הָרָבִים - רַבֵּי הַנְּנִיָא בְּן גְּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם יֵשׁ
גְּבוּהָ עֲשָׂרָה טְפָחִים בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת, הַנּוֹטֵל הַיְמָנּוּ וְהַצּוֹתֵן
עַל גְּבוּ - חֵיב. פְּחוֹת מִכֵּן, בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת - פְּטוּר. הוּיץ
לְאַרְבַּע אַמּוֹת - חֵיב. גַּג בְּרְשׁוֹת הָרָבִים, גְּבוּהָ עֲשָׂרָה וְרַחֵב
אַרְבָּעָה, וְנָטַל הַיְמָנּוּ וְנָתַן עַל גְּבִיּוֹ - חֵיב. פְּחוֹת מִכֵּן, בְּתוֹךְ
אַרְבַּע אַמּוֹת - פְּטוּר. הוּיץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת - חֵיב. עַמּוּד בְּרְשׁוֹת
הָרָבִים, גְּבוּהָ עֲשָׂרָה טְפָחִים וְרַחֵב אַרְבָּעָה, וְנָטַל הַיְמָנּוּ וְנָתַן
עַל גְּבִיּוֹ - חֵיב. פְּחוֹת מִכֵּן, בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת - פְּטוּר. הוּיץ
לְאַרְבַּע אַמּוֹת - חֵיב.

ו. מְנוֹרָה בְּרְשׁוֹת הָרָבִים, גְּבוּהָהָ עֲשָׂרָה, וּפְרַח שֶׁבְּרֵאשֵׁיהָ רַחֵב
אַרְבָּעָה, וְנָטַל הַיְמָנּוּ וְנָתַן עַל גְּבוּהָ - חֵיב. הִיָּה פְּחוֹת מִכֵּן,

בתוך ארבע אמות - פטור. הויז לארבע אמות - חיב. עגלה
ברשות הרבים, גבוהה עשרה טפחים, ורחבה ארבעה, אחד
הפורק ואחד הטוען - הרי זה חיב.

ז. הוזרק בכתל למעלה מעשרה טפחים, והלכה וישבה בחור
שהוא ארבעה על ארבעה טפחים - הרי זה חיב; שאין
מטלטלין מרשות לרשות, כגון אלו שמשחקין בפדור ברשות
הרבים, ויצאה הפדור מתחת ידו של אחד מהן לכתל וחוזה
לאחוריה, הויז לארבע אמות - חיב. קפה ברשות הרבים
גבוהה עשרה טפחים ורחבה ארבעה. וכן גומא אין מטלטלין
מתוכן לרשות הרבים, ולא מרשות הרבים לתוכן, אבל יורד
לתוכן ואוכל. פחות מכן, תוך ארבע אמות - פטור. הויז
לארבע אמות - חיב. לשון ים הנכנס לחצר - אין ממלאין
ממנו בשבת, אלא אם כן עשו לו מהיצה גבוהה עשרה
טפחים. כמה דברים אמורים? בזמן שנכנס בפרצה שהיא
יתרה על עשרה אמות, אבל הנכנס בפתח - אין צריך כלום.
סלע שהוא גבוה עשרה טפחים - אין מטלטלין, לא מתוכו

לַיִם, וְלֹא מַיִם לְתוֹכוֹ. פְּחוּת מְכֵן – הָרִי זֶה מִתָּר, וּבִלְבָד שְׂיֵהָא
בֵּית סְאֵתִים.

ח. הַזּוּרְק מִן הַיָּם לַיִבְשָׁה, וּמִן הַיִבְשָׁה לַיָּם, מִן הַסְּפִינָה לַיָּם, מִן
הַיָּם לַסְּפִינָה וּמִן הַסְּפִינָה לַחֲבֵרְתָּהּ – פְּטוּר. זָרֵק מִן
הָאִיסְטֵרְטִיא לַיָּם – פְּטוּר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר: אִם יֵשׁ בְּמִקּוֹם
שְׂזָרֵק עֵמֶק עֶשְׂרֵה מְפָחִים – הָרִי זֶה חַיֵּב. וּבְבוֹר אֲפֵלוֹ עֵמֶק
מֵאָה אָמָה – הָרִי זֶה חַיֵּב. סְפִינָה שְׂבִימָה, גְּבוּהָה עֶשְׂרֵה מְפָחִים
– אִין מְטַלְטְלִין לֹא מִתּוֹכָהּ לַיָּם, וְלֹא מַיִם לְתוֹכָהּ. רַבִּי יְהוּדָה
אָמַר: עֵמוּקָה עֶשְׂרֵה וְאִינָה גְּבוּהָה עֶשְׂרֵה – מְטַלְטְלִין מִתּוֹכָהּ
לַיָּם, אֲבָל לֹא מַיִם לְתוֹכָהּ.

ט. סְפִינָת קְשׁוּרוֹת זוּ בְּזוּ – מְעַרְבִין וּמְטַלְטְלִין מִזּוֹ לְזוֹ. הַתְּרוּ
– נְאֻסְרוּ. חֲזָרוּ וּקְשְׁרוּם – בֵּין אֲנוּסִין, בֵּין שׁוֹגְגִין, בֵּין מְזִידִין,
בֵּין מְטַעִין – חֲזָרוּ לְהַתְּרוֹ. מִחֲצָלוֹת פְּרוּסוֹת בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים –
מְעַרְבִין וּמְטַלְטְלִין מִזּוֹ לְזוֹ, נִקְפְּלוּ – נְאֻסְרוּ. חֲזָרוּ וּפְרָסוּהָ, בֵּין
אֲנוּסִין, בֵּין שׁוֹגְגִין, בֵּין מְזִידִין, בֵּין מְטַעִין – חֲזָרוּ לְהַתְּרוֹ. שְׁכָל

מחיצה הנעשית בשבת, בין שוגגין, בין מזידין, בין אנוסין,
בין מטעין – הרי זו מחיצה.

י. בתים שבפנינה – תיבין בערוב. והשאר שבפנינה שאין
להם בתים – הרי הן פשריון בחצר. לווחין שבפנינה – אין
מטלטלין אותם. אם היו מכסין בהן פרות או פלים – הרי הן
ככסוי פלים ומטלטלין אותן.

יא. לא יתלה אדם בשרשי אילן למעלה משלשה טפחים, ויורד
ומזבל, אלא אם כן היו רגליו נוגעות בארץ. אבל נתלה בחבל
הקשור בפלע או בפנינה – יורד ומזבל.

יב. הזורק מרשות היחיד לרשות הרבים, ונזכר לאחר שיצתה
מידו – קלטה אחר או קלטה פלב, או שנשרפה – רבי מחייב,
וחכמים פוטרין. מודה רבי לחכמים, שאם זרק מרשות הרבים
לרשות היחיד שהוא פטור, עד שעה שתנוח.

יג. זה הפלל, כל תיבי הפאות – אין תיבין עד שתהא תחלתן
וסופן שגגה. תחלתן זדון וסופן שגגה, תחלתן שגגה וסופן זדון

– פְּטוּרִים, עַד שֶׁתִּהְיֶה תַּחֲלָתָן וְסוּפֵן שְׁנֵגֶת. אִם יֵשׁ בְּשֵׁנֵגֶת שֶׁל אֶחָד מֵהֶם בְּיַד לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה – חֵיב. בִּיצֵד? הֲיֵה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא שַׁבָּת, וְהוֹיֵד בְּמְלָאכָה – זֶה הוּא מְזִיד הָאִמּוּר בַּתּוֹרָה. אִם הֲיֵה מִתְעַסֵּק – פְּטוּר. שְׁנֵג בְּשַׁבָּת וְהוֹיֵד בְּמְלָאכָה, אוֹ שֶׁהֲיֵה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא שַׁבָּת, וְנִתְפָּוֵן לַעֲשׂוֹת בָּהּ מְלָאכָה. אֲבָל לֹא הֲיֵה יוֹדֵעַ שֶׁעַל אוֹתָהּ מְלָאכָה חֵיב חֲפָאֵת – זֶה הוּא שׁוֹגֵג הָאִמּוּר בַּתּוֹרָה.

יוֹם שְׁלוֹשִׁי, כֹּא אֱלוֹל

פֶּרֶק שְׁנַיִם עֶשֶׂר

א. הַבּוֹנֶה כָּל שֶׁהוּא – הֲרִי זֶה חֵיב. רַבֵּי יוֹסִי אוֹמְרִים: אֶחָד נָתַן אֶת הָאֶבֶן וְאֶחָד נָתַן אֶת הַפִּיט – הַנּוֹתֵן אֶת הַפִּיט, הֲרִי זֶה חֵיב; רַבֵּי יְהוֹנָדָה אוֹמְרִים: שְׁנֵיהֶם חֵיבִים. נָטַל אֶת הָאֶבֶן וְנִתְנָה עַל גְּבִי דִימוּם, וְהִתְקִינָה לְבִנְיָן, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן עָלֶיהָ אֶת הַפִּיט – הֲרִי זֶה חֵיב, וְהֲרִי הִיא כְּקַרְקַע לְכָל דְּבָר.

ב. המכה בפטיש, אחד טפחה גדולה ואחד טפחה קטנה –
 הרי זה חיב. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף המכה בקורנם
 על הסדן בשעת מלאכה – חיב, שכן מרדדין טסין לעבודת
 המשכן.

ג. הקודה והגזר, והקוצץ כל שהוא, והצר צורה, והצובע את
 העור, והמעבד את העור – הרי זה חיב. רבי שמעון אומר:
 עד שיקדיח את פלו, עד שיגדר את פלו, עד שיקץ את פלו.
 הצר צורה – עד שיצור את פלו. הצובע את העור – עד
 שיצבע את פלו. המעבד את העור – עד שיעבד את פלו.
 המכבה והמבעיר – הרי זה חיב. הנותן שמן בנר, אף על פי
 שיש בו שמן – הרי זה חיב. מלטלו ממקום למקום – פטור.
 הפהו על צדו – הרי זה חיב. היו לפניו שני גרות דולקין –
 נתפזן לכבות את זה וכבה את זה – הרי זה פטור. שני גרות
 פבוין – נתפזן להבעיר את זה והבעיר את זה – הרי זה
 פטור. אחד פבוי ואחד דלוק – נתפזן לכבות את הדלוק
 ולהבעיר את הפבוי, והבעיר את הפבוי וכבה את הדלוק
 בנשימה אחת – חיב, בשתי נשימות – פטור.

ד. אֶחָד נָתַן אֶת הָאוֹר, וְאֶחָד נָתַן אֶת הָעֵצִים, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַקְּדֻרָה, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַפִּיִּם, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַבְּשָׂר, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַתְּבַלְיִן, וּבָא אֶחָד וְהִגִּים – בְּלֵן חֵיבִין. אֶחָד נָתַן אֶת הָעֵצִים, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַקְּדֻרָה, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַפִּיִּם, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַבְּשָׂר, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַתְּבַלְיִן, וְאֶחָד הֵבִיא אֶת הָאוֹר, וּבָא אֶחָד וְהִגִּים – שְׁנַיִם הָאֲחֵרוֹנִים חֵיבִין.

ה. תְּפֹרַט קְרִיטָה אַחַת עַל גְּבִי שְׁנַיִם נְסָרִים כְּאַחַת – הָרִי זֶה חֵיב. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: לֹא חֵיבֵנו שְׁתֵּי אוֹתוֹת אֲלָא מִשּׁוּם רוּשָׁם, שֶׁבֶן רוּשְׁמִין עַל קְרִשֵׁי הַמִּשְׁכָּן לִידַע אֵיזוֹהוּ בֶן זוּגוּ. כְּתַב אוֹת אַחַת בְּרֵאשׁ הִירִיעָה מִכָּאן, וְאוֹת אַחַת בְּרֵאשׁ הִירִיעָה מִכָּאן, אִם כְּשֶׁמְדַבְּקִין זֶה לְזֶה וְהֵן נִרְאוֹת כְּאַחַת – חֵיב, וְאִם לֹא – פְּטוֹר. כְּתַב אוֹת אַחַת, וּבָא אַחֵר וְכַתַּב אוֹת אַחַת, וּבָא אַחֵר וְכַתַּב אוֹת אַחַת – אֲפֹלוּ כָּל הַשֵּׁם כָּלוּ, אֲפֹלוּ כָּל הַפְּסוּק כָּלוּ – פְּטוֹר. הָרוּשָׁם אוֹת אַחַת וְהַשְּׁלִים אֶת הַשֵּׁם, אוֹת אַחַת וְהַשְּׁלִים אֶת הַסֵּפֶר – חֵיב.

ו. המקרע על העזר כתבנית כתב - פטור. הרושם על העזר כתבנית כתב - חיב. כתב בקליפי אגוזין, בקליפי רמונים - חיב. בדם קרוש, בחלב קרוש, על עלה זית, ועל עלה חרוב, ועל עלה דלעת, ועל כל דבר שהוא של קימא - חיב. על עלה חורין, ועל עלה פרשין, ועל עלה בצלים, ועל עלה ירקות, ועל כל דבר שאינו של קימא - פטור. זה הכלל: כתב דבר שהוא של קימא על דבר שאינו של קימא, או דבר שאינו של קימא על דבר שהוא של קימא - פטור. אינו חיב, עד שיכתב דבר שהוא של קימא על דבר שהוא של קימא.

ז. הכותב אות אחת גדולה, אף על פי שיש במקומה כדי לכתב שתי אותיות - פטור. המוחק אות אחת גדולה, אם יש במקומה כדי לכתב שתי אותיות - חיב. אמר רבי מנחם ברבי יוסי: זה חמור במוחק מבכותב, חמור בכותב מה שאין בן במוחק. הכותב לקלקל - חיב. והמוחק לקלקל - פטור. נפלה דיו על גבי ספר ומחקה, שענה על גבי פנקס ומחקו, אם יש במקומה כדי לכתב שתי אותיות - חיב. והמוחק לקלקל -

פְּטוּר. אִינן לָךְ שְׁחִיב, אֶלֶּא הַמּוֹחֵק עַל מְנַת לְכַתֵּב, וְהַמּוֹחֵק בְּיַד לְתַקֵּן כָּל שֶׁהוּא – הֲרִי זֶה חֵיב.

ח. הַכּוֹתֵב אוֹת אַחַת וְעָשָׂה שְׁתֵּים. שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת וְעָשָׂאן אוֹת אַחַת – הֲרִי זֶה חֵיב. נִתְּפֵן לְכַתֵּב אוֹת אַחַת וְנִעְשָׂה בְּיַדוֹ שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת, שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת וְעָשָׂאן אוֹת אַחַת – הֲרִי זֶה פְּטוּר. עָשָׂה שְׁנֵי נְקוּדִין, וְכֹא אַחַר וְגִמְרָן וְעָשָׂאן שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת – הֲאֶחָרֹן חֵיב. כָּתֵב עַל הַזְּוִיּוֹת מְכַפְּנִים – הֲרִי זֶה חֵיב. מְכַחוּץ – פְּטוּר. הַמְצִיר בְּקִלְפֵי פוֹלִין, בְּקִלְפֵי תוֹרְמָסִין – פְּטוּר.

ט. הַמְסַרְט עַל בְּשָׂרוֹ – רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחִיב וְחַכְמִים פּוֹטְרִין. אָמַר לָהֶם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: וְהֲלֹא בֵּן סְטָדָא לֹא לָמַד אֶלֶּא בְּכַדָּ? אָמְרוּ לוֹ: מִפְּנֵי שׁוֹטְהָ אֶחָד נְחִיב אֵת כָּל הַפְּקָחִין?

י. אֶחָד אוֹחֵז בְּקַלְמוֹס וְאֶחָד אוֹחֵז בְּיַדוֹ וְכוֹתֵב – הָאוֹחֵז בְּקַלְמוֹס – פְּטוּר. וְהָאוֹחֵז בְּיַדוֹ וְכוֹתֵב – חֵיב. נִתְּפֵן לְסִיעוּ – הָאוֹחֵז בְּקַלְמוֹס – חֵיב, וְהָאוֹחֵז בְּיַדוֹ וְכוֹתֵב – פְּטוּר. שׁוֹגֵג אוֹחֵז בְּקַלְמוֹס, וּמְזִיד אוֹחֵז בְּיַדוֹ וְכוֹתֵב – פְּטוּר. מְזִיד אוֹחֵז בְּקַלְמוֹס, וְשׁוֹגֵג אוֹחֵז בְּיַדוֹ וְכוֹתֵב – חֵיב. קָטָן אוֹחֵז בְּקַלְמוֹס וְגָדוֹל אוֹחֵז

בִּידוֹ וְכוּתֵב – חֵיב. גְּדוּל אוֹחוֹ בְּקַלְמוֹס וְקָטָן אוֹחוֹ בִּידוֹ וְכוּתֵב – פְּטוּר.

יא. מוֹדֵה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לַחֲכָמִים, שָׁאם פָּתַב אוֹת אַחַת בְּשֶׁבֶת זו, וְאוֹת אַחַת בְּשֶׁבֶת אַחֶרֶת, אוֹת אַחַת בְּשֶׁבֶת וְאוֹת אַחַת בְּיוֹם-טוֹב, אוֹת אַחַת בְּשֶׁבֶת וְאוֹת אַחַת בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים – שֶׁהוּא פְּטוּר, שְׂאִין שְׁנֵי יָמִים מִצְטָרְפִין לְמִלְאכָה אַחַת.

יב. אֶחָד נָתַן אֶת הַדִּיּוֹ, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַפִּיִּם, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַקְּנָנְתוֹם – שְׁנַיִם הָאֲחֵרוֹנִים חֵיבִין. אֶחָד נָתַן אֶת הַדִּיּוֹ וְאֶחָד נָתַן אֶת הַקְּנָנְתוֹם, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַפִּיִּם, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַדִּיּוֹ – שְׁנַיִם הָאֲחֵרוֹנִים חֵיבִין. אֶחָד נָתַן אֶת הַדִּיּוֹ, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַקְּנָנְתוֹם, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַפִּיִּם – הָאֲחֵרוֹן חֵיב. אֶחָד נָתַן אֶת הַקְּנָנְתוֹם, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַדִּיּוֹ, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַפִּיִּם – הָאֲחֵרוֹן חֵיב. אֶחָד נָתַן אֶת הַדִּיּוֹ, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַפִּיִּם. אֶחָד נָתַן אֶת הַקּוּמָס, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַפִּיִּם. אֶחָד נָתַן אֶת הַפִּיִּם וְאֶחָד נָתַן אֶת הָאֶפֶר. אֶחָד נָתַן אֶת הָאֶפֶר וְאֶחָד נָתַן אֶת

תּוֹמִים – הָאֲחֵרוֹן חַיֵּב; דְּבָרֵי רַבִּי. וְרַבִּי יוֹסֵי בֶן רַבִּי יְהוּדָה
אוֹמֵר: אֵינּוּ חַיֵּב אֲלָא עַד שְׁיִגְבֵּל.

יוֹם רְבִיעִי, כּב אָלוּל

פָּרֻק שְׁלֹשָׁה עָשָׂר

א. הָאוֹרֵג שְׁנֵי חוּטִין עַל גְּבִי הַגֶּם. וְעַל גְּבִי הָאֲמֵרָא – הָרִי זֶה
חַיֵּב. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֶפְלוּ אֶחָד. הָאוֹרֵג שְׁנֵי חוּטִין עַל גְּבִי
שָׁפָה עַל הָרַחֵב שְׁלֹשָׁה בְּתִים – הָרִי זֶה חַיֵּב. הָאוֹרֵג שְׁלֹשָׁה
חוּטִין בְּתַחֲלָה – הָרִי זֶה חַיֵּב, הֲאֵל לְמָה זֶה דּוּמָה? לְצַלְצֵל קָטָן
שָׂאֵרֵג בּוֹ שְׁנֵי חוּטִין עַל רַחֵב שְׁלֹשָׁה בְּתִים. וְהָאוֹרֵג שְׁלֹשָׁה
בְּתִים מְתַחֲלָה – הָרִי זֶה חַיֵּב.

ב. שְׁנַיִם שִׁצְדוֹ אֶת הַצָּבִי – שְׁנֵיהֶן פְּטוּרִין, שְׂאִין שְׁנַיִם חַיִּבִין
עַל מְלֶאכֶת אַחַת. צָדוֹ הִרְאֵשׁוֹן וְהַנִּיחוֹ – שְׁנֵיהֶם חַיִּבִין. צָדוֹ
הִרְאֵשׁוֹן וְנִתְּנוֹ לְשָׁנִי – הִרְאֵשׁוֹן חַיֵּב וְהַשְּׁנִי פְּטוּר.

ג. הצד צבי בְּחֵצֵר שֵׁישׁ לָהּ שְׁנֵי פְתָחִים – פְּטוּר. נָעַל הָרֵאשׁוֹן
 אֶת הַפֶּתַח וּבָא הַשֵּׁנִי וְנָעַל אֶת הַפֶּתַח הַשֵּׁנִי – הַשֵּׁנִי חַיֵּב
 וְהָרֵאשׁוֹן פְּטוּר. חָזַר הָרֵאשׁוֹן וּפָתַח וְנָעַל – הָרֵאשׁוֹן חַיֵּב עַל
 צִדָּה הַשֵּׁנִי.

ד. הצד צבי חֵגֶר, חוֹלָה, זָקֵן – פְּטוּר. הֵצֵד אֶת הַיָּשׁוּן וְאֶת
 הַפּוֹמָא – חַיֵּב. הֵצֵד יוֹנֵי שׁוֹבָה, יוֹנֵי עֲלִיָּה, וְצִפְרִין שְׁקֻנָּה
 בְּמִפְיָחִין וּבִבְרִיה, וְכָל דְּבָר שֶׁמְחַסֵּר צִידָה – חַיֵּב. אֲזוּזִין
 וְתִרְנַגּוּלִין, וְיוֹנֵי הִרְדְּסִיּוֹת, וְכָל דְּבָר שֶׁאֵין מְחַסֵּר צִידָה – פְּטוּר.
 הֵצֵד זְבוּבִין וְיִתּוּשִׁין – חַיֵּב. וְרַבֵּי יְהוּדָה פּוֹטֵר. הֵצֵד חֲגָבִים –
 בְּשַׁעַת הַטַּל – פְּטוּר. בְּשַׁעַת הַשָּׁרֵב – חַיֵּב. אֲלַעְזוֹר בֶּן מֵהֶבְאִי
 אָמַר: אֵף בְּשַׁעַת הַשָּׁרֵב, אִם הָיוּ מְקַלְחִין – פְּטוּר.

ה. הֵצֵד בְּהֵמָה חֵיָה וְעוֹף מֵאֶפֶר שֶׁבְּרִשׁוֹת אָדָם, אִם הָיוּ
 מְחַסְרִין צִידָה – חַיֵּב. לְאֶפֶר שֶׁבְּרִשׁוֹת אָדָם, אֵף עַל פִּי
 שֶׁמְחַסְרִין צִידָה – פְּטוּר. הַפּוֹרֵשׁ מִצוּדָה עַל גְּבִי בְּהֵמָה חֵיָה
 וְעוֹף, אֵף עַל פִּי שֶׁנִּכְנְסוּ לְתוֹכָהּ – פְּטוּר, הַפּוֹרֵשׁ מִצוּדָה עַל

נָבִי בְּהִמָּה, חָיָה וְעוֹף, אִם נִכְנָסוּ לְתוֹכָהּ – חָיֵב. הַמְּפָרֵק בְּהִמָּה
וְעוֹף מִזֶּן הַמְּצוּדָה – פְּטוּר.

ו. שְׁנַיִם שֹׁשְׁבֵי עַל הַפֶּתַח – שְׁנֵיהֶם פְּטוּרִין, שְׂאִין יְדוּעַ אֵיזָה
מִהֶן קָדָם. יֵשְׁבוּ זֶה רֵאשׁוֹן וְזֶה שְׁנִי – הָרֵאשׁוֹן חָיֵב וְהַשְּׁנִי
פְּטוּר. יֵשֵׁב אֶחָד עַל הַפֶּתַח, וּבֹא אַחֵר וְצָדוּ מִבְּפָנָיִם – הַיּוֹשֵׁב
עַל הַפֶּתַח חָיֵב. וְהַצָּדוּ מִבְּפָנָיִם – פְּטוּר. יֵשֵׁב אֶחָד עַל הַפֶּתַח,
וּבֹא אַחֵר וְיֵשֵׁב לוֹ מִבְּפָנָיִם – פְּטוּר, יֵשֵׁב אֶחָד עַל הַפֶּתַח, וּבֹא
אַחֵר וְיֵשֵׁב לוֹ מִבְּפָנָיִם, וּבֹא אַחֵר וְיֵשֵׁב לוֹ מִבְּחוּץ – הַיּוֹשֵׁב עַל
הַפֶּתַח חָיֵב, וְשְׁנַיִם הָאֲחֵרוֹנִים פְּטוּרִין. יֵשֵׁב אֶחָד עַל הַפֶּתַח,
וְנִמְצָא צְבִי בְּתוֹכוֹ, אֵף עַל פִּי שְׁמֵתָפוֹן לֵיֵשֵׁב עַל הַפֶּתַח עַד
שֶׁתִּחַשֵּׁד – פְּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁקִּדְמָה צִידָה לְמַחְשָׁבָה, אֵין לָהּ שְׂיָהָא
חָיֵב אֵלָא הַמֵּתָפוֹן לְצוּד, אֲבָל קִדְמָה צִידָה לְמַחְשָׁבָה – פְּטוּר.
לְמָה זֶה דוּמָה? לְנוֹעַל אֶת בֵּיתוֹ לְשִׁמּוֹר וְנִמְצָא צְבִי בְּתוֹכוֹ,
וְלִמְתַּבְּסָה בְּטָלִית, וְנִמְצָא צְפוּרִית בְּתוֹכָהּ, אֵף עַל פִּי שְׁמֵתָפוֹן
לֵיֵשֵׁב עַד שֶׁתִּחַשֵּׁד – פְּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁקִּדְמָה צִידָה לְמַחְשָׁבָה, אֵין
לָהּ שְׂחִיב אֵלָא הַמֵּתָפוֹן לְצוּד. אִם קִדְמָה צִידָה לְמַחְשָׁבָה –
פְּטוּר.

ז. אין לזעסין מסתיכין¹² בשבת. אימתי? בזמן שמתפון לרפואה, אם מפני ריח הפה - הרי זה מתר. לא ישחק אדם עם יבש בשניו, אימתי? בזמן שמתפון לרפואה. אם מפני ריח הפה - הרי זה מתר.

ח. החושש בשניו - לא יגמע בהן יין וחמץ ופולט, אבל מגמע ובוזע. ומטביל בדרךב ואינו חושש. החושש בגרונו - לא יערענו בשמן, אבל נותן שמן הרבה לתוך אנגורו ובוזע, ומטביל בדרךב ואינו חושש. החושש בראשו, וכן מי שעלו בו חטמים - סף הוא את השמן ואינו סף יין וחמץ, שהשמן דרכו לסיכה, יין וחמץ אין דרכן לסוף. סף אדם שמן על גבי מכתו, ובלבד שלא ישול במוף ובמטלית, ויתן על גבי מכתו.

ט. עושין אלונתית לחולה בשבת, אימתי? בזמן שטרפה מערב שבת, לא טרפה מערב שבת - אסורה, שאין טורפין מתחלה בשבת. אין טורפין יין ושמן לחולה בשבת. רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר: טורפין יין ושמן

¹² שרף העין שעושים ממנו נפת ומשמש לרפואה וגם להסיר ריח הפה.

לחוליה בשבת. אמר רבי שמעון בן אלעזר: פעם אחת חלה רבי מאיר¹³, ובקשנו לעשות לו ולא הניחנו, אמרנו לו: תבטל דבריך בחייד? אמר לנו: אף על פי שאני אומר בן וחברי אומר בן – לא מלאני לבי מימי, לעבר על דברי חברי.

י. ושותין מי זבליו, מי דקליו, וכוס עקרו, ומדיח בהן פניו ידיו ורגליו. לא ידיח בהן את הסנדל. רבי יוחנן הסנדלר מתיר. רבן שמעון בן גמליאל אומר: האשה רוחצת בנה ביין, אף על פי שמתכוננת לרפואה.

יא. רוחץ אדם במי טבריא ומי ים הגדול, אבל לא במי הגרר, ולא במי המשרה, ולא בימה של סדום. אימתי? בזמן שמתכונן לרפואה, אבל אם להעלות מטמאה לטהרה – הרי זה מתר. לא יתן אדם מים על גבי ספוג, ויתן על גבי מקתו. אבל נותן הוא על גבי רגליו והן יורדין לספוג. נותן אדם מוך יבש, וספוג יבש על גבי מקתו. אבל לא גמי יבש, ולא פתיתין יבשין על גבי מקתו.

¹³ הגר"א ו"ל הגיה רבי אלעזר. אבל בגמרא איתא רבי מאיר.

יב. נותנין מים לתוך קמח וקלי, ובלבד שלא יגבל. נותנין לשמשמין ואגוזין לתוך הדבש, ובלבד שלא יערב. מפרפרין גלוסקין לחולה בשבת, ובלבד שלא יגבל. אבל מחבץ הוא מעשה קדרה – ואוכל.

יג. מודים חכמים לרבי אליעזר שאין עושין אהלים בתחלה ביום-טוב, ואין צריך לומר בשבת, על מה נחלקו? על המוסיפין, לרבי אליעזר אומר: אין מוסיפין ביום-טוב, ואין צריך לומר בשבת. וחכמים אומרים: מוסיפין בשבת ואין צריך לומר ביום-טוב.

יד. רבי אליעזר אומר: קרן עגולה – חיב, קרן פשוטה – פטור. רבי אלעזר בן רבי שמעון אומר: המרפיב קנה של מנורה – חיב לשלם, ושל צידין – פטור¹⁴. נשמתו לו רצועות מנעל וסנדל, או שנשמת רב הרגל – תרי זה יחזיר, ובלבד שלא יקשר.

¹⁴ בנוסחת הפסחים מוכא כאן: 'רבי סימאי אומר: קרן עגולה חיב ופשוטה פטור'.

טו. סנדל שנפסקה אחת מאזניו, או אחד מתרסיותיו – יוצאין בו. שתיים – אסור, מפני משוי שבת. נפסק עקבתו, או שנטל חוטמו, או שנחלק לשנים – אסור, מפני משוי שבת. נשכח חוטמו – תרי זה יחזיר, ובלבד שלא יקשר.

טז. הדגים, והגבינין, והמסדרין על גבי קנים. ועל גבי עלין – מפרק ואוכל, ובלבד שלא יחזיר. הותל של תמרים, ופטליא¹⁵ של גרוגרות – מקרע ואוכל, ובלבד שלא יקשר. זה הפל: כל קשר שהוא של קימא, ויכול להתירו באחת מידי, או שאינו של קימא, ואין יכול להתירו באחת מידי – אין חיבין עליו, עד שיהא קשר של קימא, ואין יכול להתירו באחת מידי.

יז. חבל הקשור בפרה – קושרו באבוס, והקשור באבוס קושרו בפרה; אבל לא יקשר באבוס ובפרה. חבל שבתוך הבית מטלטלין אותו, ושבהפתק¹⁶ אין מטלטלין אותו. אם התקינו בעל הבית להיות משתמש בהן – מטלטלין אותו.

¹⁵ מל העשוי ממיני ערבה שאוצרים בו גרוגרות.

¹⁶ אוצר.

יח. חבל דלי שגפסק - אין קושרין אותו, אלא עונבים אותו. מפצעין באגוזים ומפרדין ברמונים. ומחתכין בגבלה משבת לאותה שבת, אבל לא משבת למוצאי שבת, מפני שהוא כמתקן מקדש לחול. רבי יוסי אומר: מפצעין באגוזים ומפרדין ברמונים, ומדיחין בכבושין ביום הפפורים עם השכה ואינו חושש, שהוא כמתקן מקדש לחול.

יט. מדיחין פלים משבת לאותה שבת, אבל לא משבת זו לשבת אחרת. ביצד? אבל בהן בלילי שבת - מדיחן שייאכל בהן לשחרית, בשחרית - מדיחן שייאכל בהן בסעדת צהרים. בסעדת צהרים - מדיחן שייאכל בהן למנחה. במנחה לא ידיח מעתה. הכוסות - מדיחן כל היום בלו, מפני שאין קבע לשתייה. מדיחין עשרה בוסות, שאם ירצה ישתה באחד מהן. מצייעין עשר מפות, שאם ירצה - יסב על אחת מהן. של בית רבן גמליאל לא היו מקפלין פלי לכן שלחן, מפני שהן מחליפין.

יוֹם חֲמִישִׁי, כַּג אֱלוֹל

פָּרָק אַרְבָּעָה עָשָׂר

א. אַף עַל פִּי שְׂאֵמְרוּ: אֵינְי קוֹרִין בְּכַתְּבֵי הַקִּדְּשׁ, אֲבָל שׁוֹנֵין בְּהֵן וְדוֹרְשִׁין בְּהֵן. וְאִם צָרִיף לֹ דְבַר לְבִדּוּק – בּוֹדֵק. רַבִּי נְחֵמְיָה אָמַר: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ – 'אֵינְי קוֹרִין בְּכַתְּבֵי הַקִּדְּשׁ מִפְּנֵי שְׂטָרֵי הַדִּיּוּמֹת?' שְׂיֵאמְרוּ: בְּכַתְּבֵי הַקִּדְּשׁ אֵינְי קוֹרִין, קַל וְחֹמֶר בְּשְׂטָרֵי הַדִּיּוּמֹת.

ב. הָיָו פְּתוּבִין תְּרַגּוּם בְּכָל לְשׁוֹן – מְצִילִין אוֹתָן וְגוֹנְזִין אוֹתָן. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: אֵינְי מְצִילִין אוֹתָן. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: מַעֲשֶׂה וְהַלְךְ אֲבָא חֲלַפְתָּא אֲצֵל רַבִּין גְּמִלְיָאֵל לְטַבְרַיָּא, וּמְצָאוּ שְׁתֵּיהּ יוֹשֵׁב עַל שְׁלַחְנֹו שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן הַנּוֹזֵף, וּבִידּוּ סֵפֶר אֵיזֵב תְּרַגּוּם, וְהָיָה קוֹרָא בּוּ. אָמַר לֹ רַבִּי חֲלַפְתָּא: זְכוּר הָיִיתִי בְּרַבִּין גְּמִלְיָאֵל הַזֶּקֶן, אָבִי אָבִי, שְׁתֵּיהּ יוֹשֵׁב עַל גַּב מַעֲלָה בְּהַר הַבַּיִת, וְהִבִּיאוּ

לפניו ספר איוב תרגום, ואמר לבנאי: 'תגנוזו תחת הנדבך'.
 באותה שעה, שלח רבן גמליאל וגנוזו. רבי יוסי בר יהודה
 אומר: ערבה של טיט כפה עליו. אומר רבי מאיר: שתי
 תשובות בדבר, טיט לא היה בהר הבית. ועוד, וכי מאבדין
 אותה ביד? אלא מניחין אותה במקום התרפה והן מתאבדין
 מאליהן.

ג. היו פתובין בסם, בסקרא, בקומוס, בקנקנתום - מצילין
 אותן וגנוזין אותן. הברכות והקמעות. אף על פי שיש בהן
 מאותיות השם ומענינות הרבה שפתורה - אין מצילין אותן,
 אלא נשרפין במקומן. מפאן אמרו: כותבי ברכות כשורפי
 תורה. ומעשה באחד בצידן שהיה פותב ברכות, ואמרו עליו
 לפני רבי ישמעאל, והלך רבי ישמעאל לבדקו, כשהיה עולה
 בפסלם הרגיש בו, נמל טומום של ברכות ונתנו לתוף ספל של
 מים. בלשון תנה אמר לו רבי ישמעאל: 'ענש האחרון קשה מן
 הראשון'.

ד. הַגְּלִיזִינִים וְסַפְרֵי מֵינִים - אֵין מְצִילִין אוֹתָן מִפְּנֵי הַדְּלָקָה, אֲלֵא נְשַׁרְפִין בְּמִקוֹמָן, הֵן וְאַזְכְּרוּתֵיהֶן. רַבֵּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: בַּחֹל - קוֹדֵר אֶת אֲזְכְּרוּתֵיהֶן וְגוֹנָן, וְשׁוֹרֵף אֶת הַשָּׂאָר. אָמַר רַבֵּי טַרְפוֹן: אֶקַּפֵּחַ אֶת בְּנֵי, שְׂאֵם יְבוֹאוּ לְיָדֵי - שְׂאֵשְׁרוּף, הֵם וְאַזְכְּרוּתֵיהֶן. שְׂאֵפְלוּ הַרוֹדֵף רוֹדֵף אַחֲרָיו לְהוֹרְגוֹ וְנִחַשׁ רֵץ אַחֲרָיו לְהַפְּיִשוֹ, נִכְנָם לְבֵית עוֹבֵד כּוֹכְבִים, וְאֵינוּ נִכְנָם לְכַתִּיבָהּ שֶׁל אֵלוֹ, שְׁתַּלְּלוּ אֵין מִבִּירִין אוֹתוֹ וְכוֹפְרִין בּוֹ וְהַלְּלוּ מִבִּירִין וְכוֹפְרִין בּוֹ, וְעַלִּיהֶן אָמַר הַכְּתוּב (וְשִׁיעָה נָה, ח): "וְאַחַר הַדְּלָת וְהַמְּזוּזָה שְׁמַת זְכָרוֹנָךְ" וְגו'. אָמַר רַבֵּי יִשְׁמַעֵאל: מַה אִם לְהַטִּיל שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ אֲמָרָה תּוֹרָה: שְׂמִי שְׁנִכְתַּב בְּקִדְשָׁה יִמְחָה עַל הַפְּיִים, סַפְרִים תִּלְלוּ שְׁמִטִּילִין אֵיבָה בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שְׁבִשְׂמִים, עַל אַחַת כְּפֹה וְכְפֹה לְשִׁמְחוֹ, הֵן וְאַזְכְּרוּתֵיהֶן. וְעַלִּיהֶן אָמַר הַכְּתוּב (תְּהִלִּים קַלֵּם, כֵּא): "תִּלְא מְשִׁנְאֵיךְ ה' אֲשַׁנְא" וְגו'; כְּשֵׁם שְׂאֵין מְצִילִין אוֹתָן מִפְּנֵי הַדְּלָקָה - כִּף אֵין מְצִילִין אוֹתָן, לֹא מִן הַמַּפְלֵת וְלֹא מִן הַפְּיִים, וְלֹא מִכָּל דְּבָר הַמַּאֲבֵד אוֹתָן.

ה. ספר שאַחזו האור בְּראשׁוֹ הָאָחַד - נוֹטְלוּ וּמְתַכְּסָה בּוֹ, אִם
 כְּבִתָּה - כְּבִתָּה. כְּלִי שְׂאֵחֻז הָאֹר בְּראשׁ אָחַד - כּוֹפְלוּ
 וּמְשַׁתְּמֵשׁ בּוֹ, אִם כְּבִתָּה - כְּבִתָּה. סֵפֶר שֶׁנִּפְל לְתַנּוּר - מִטְמֵא
 אֶת הַתְּרוּמָה. מִכְּבִין אֶת הַדִּלְקָה וְאִין מִכְּבִין לְהַצִּיל אֶת
 הַתְּרוּמָה. יָפָה בַּח הַקֹּדֶשׁ מִכַּח הַתְּרוּמָה, שֶׁתִּקְדָּשׁ מִצִּיל אֶת
 כְּלוֹ, תְּרוּמָה אִין מִצִּיל אֵלָא בְּדֶרֶךְ שֶׁמִּצִּיל בְּחֵלִין.

ו. מִצִּילִין מִיּוֹם-טוֹב לַשַּׁבָּת, אֲבָל לֹא מִשַּׁבָּת לְיוֹם-טוֹב, וְלֹא
 מִשַּׁבָּת לְיוֹם הַכַּפּוּרִים, וְלֹא מִיּוֹם הַכַּפּוּרִים לַשַּׁבָּת, וְלֹא מִשַּׁבָּת
 זו לַשַּׁבָּת אַחֲרֶיהָ, וְאִין צָרִיךְ לֹאמַר מִיּוֹם-טוֹב לַחֹל. חֲבִית
 שֶׁנִּשְׁבְּרָה בְּראשׁ הַגֶּגֶג, מְבִיא כְּלִי אַחֵר וּמְנִיחַ תַּחְתֵּיהָ, וְלֹא יְהִי
 מְבִיא כְּלִי אַחֵר וְקוֹלֵט, כְּלִי אַחֵר וּמְצַרֵּה, וְלֹא יִקְלַט וְאַחֵר כֶּךָ
 יְזַמִּין, אֵלָא מִזְמִין וְאַחֵר כֶּךָ יִקְלַט. הַצִּיל פֶּת נְקִיָּה - אִין רִשְׁאֵי
 לְהַצִּיל פֶּת הַדְּרָאָה. פֶּת הַדְּרָאָה - רִשְׁאֵי לְהַצִּיל נְקִיָּה. וְאִין
 מְעַרְיָמִין בְּכָה. רַבִּי יוֹסִי בַר יְהוּדָה אוֹמֵר: מְעַרְיָמִין בְּכָה.

ז. אִין מִצִּילִין אֶת הַמֶּת מִפְּנֵי הַדִּלְקָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בֶּן
 לְקִישׁ: שְׁמַעְתִּי, שֶׁמִּצִּילִין אֶת הַמֶּת מִפְּנֵי הַדִּלְקָה. שָׁבַח פֶּת

בתנור, וְקִדַּשׁ עָלָיו הַיּוֹם – מְצִילִין מִמּוֹנוּ מִזֶּזֶן שְׁלֵשׁ סְעֻדוֹת, וְאוֹמֵר לְאַחֵרִים: בּוֹאוּ וְהַצִּילוּ לָכֶם, בְּלִבְדּוֹ שְׁלֵא יַעֲשֶׂה עִמָּהֶם חֶשְׁבוֹן אַחַר הַשַּׁבָּת. וּבְשֶׁהוּא רוֹדֵה – רוֹדֵה בְּסַפִּין, אֲבָל לֹא בְּמִרְדָּה.

ח. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: פּוֹרְסִין עוֹר שֶׁל גָּדִי עַל גְּבִי שָׂדֵה תִּבְהַ וּמִגְדָּל שְׂאֵחָו בְּהֵן אֵת הָאוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְחַרְרֵךְ. וְלֹא הוֹדוּ לוֹ חֲכָמִים.

ט. נְכָרֵי שְׂבֵא לְכַבּוֹת, אֵין אוֹמְרִים לוֹ: 'פְּבַה' וְיֵאל תִּכְבְּה'. מַעֲשֶׂה שְׁנַפְלָה דִּלְקָה בְּחִצְרוֹ שֶׁל יוֹסֵף בֶּן סִימְאִי בְּשִׁיחִין, וּבָאוּ אַנְשֵׁי גְּסַמְרָא שֶׁל צַפּוּרֵי לְכַבּוֹתָהּ, וְלֹא הִנִּיחֵן. יָרְדוּ גְּשָׁמִים וְכַבּוּ, אָמְרוּ חֲכָמִים: לֹא הָיָה צְרִיךְ, אַף עַל פִּי כֵן, לְמוֹצְאֵי שַׁבָּת שְׁלַח לָהֶם סָלַע לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, וְלֹא פָּרְבוּם שְׂבָהֶן שְׁלַח חֲמוּשִׁים דִּינָרִים.

י. אֵין מְשַׁבְּרִין כְּלָים לְנְכָרֵי בְּעָרֵב שַׁבָּת, וּבְרַבִּיעֵי וּבְחַמִּישֵׁי – מִתָּר, אֵין מְשַׁלְּחִין אֲגָרוֹת בְּיַד נְכָרֵי בְּעָרֵב שַׁבָּת, וּבְרַבִּיעֵי

ובבמישי - מתר. אמרו עליו על יוסף הכהן, שלא נמצא כתב ידו ביד נכרי מעולם.

יא. מלא מים להשקות בהמתו - משקה אחריו ישראל. ואם בשביל ישראל - אסור. לקט עשבים להאכיל בהמתו - מאכיל אחריו ישראל. אם בשביל ישראל - אסור. בפה דברים אמורים? בנכרי שאין מפירו, אבל נכרי שמפירו - הרי זה אסור, מפני שמרגילו ועושה עמו לשבת אחרת, וכלם שעשאן ישראל, בין אנוסין, בין שוגגין, בין מזידין, בין מטעין - הרי זה אסור.

יב. אין מפליגין בספינה בים הגדול פחות משלשה ימים קדם לשבת. בפה דברים אמורים? ביוֹרד לדבר הרשות, אבל ביוֹרד לדבר מצוה, אפלו בערב שבת - מתר. ופוסק עמו על מנת לשבת, ואינו שובת. דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אינו צריך, ומצור לצידו, אפלו בערב שבת - מתר.

יג. ספינה הפאה בים - אין עולין מתוכה ליבשה, אלא אם בן היו בתוך התחום עד שלא חשכה. מעשה ברבן גמליאל

וזקנים, שהיו באין בספינה, וקדש עליו היום. אמרו לרבן גמליאל: מה אנו לירד? אמר להם: מתר, לצופה הייתי, והיינו בתוך התחום עד שלא חשכה, אלא שנטרפה הספינה פעמים הרבה. באותה שעה עשה נכרי אסקליא¹⁷ לירד בו. אמרו לו: מה אנו לירד? אמר להם: הואיל ולא בפנינו עשה - מתרין אנו לירד בו, וירדו בו רבן גמליאל והזקנים.

יד. מלבן של מטה, ושל עריסה ונקליטי המטה, לוחים של סקבים וכרעי שלחן, ויד של סבין - הרי זה לא יחזיר. ואם החזיר - פטור. ובלבד שלא יתקע. ואם תקע - חיב חטאת. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אם היו רפין - נוטל ומחזיר.

טו. מטלטלין את השופר להשקות בו את התינוק. מטלטלין את הקרקש ואת הפנקס לתינוק בשבת. אין מקרקשין, לא את הזוג ולא את הקרקש לתינוק בשבת. מטלטלין את הפנקס ואת המראה לכפות בהן את הפלים, ואין רואין במראה. ואם היתה קבועה בכפל - מתר. אין מטלטלין, לא את המקבת,

¹⁷ פלם או בבל.

ולא את המקדח, ולא את הקשתניות, לא יכה במקבת על גבי
מפסקת, ולא יקדיח בקשתניות, כדרך שעושה בחול. כלי גללים
כלי אבנים כלי אדמה – הרי הן ככל הכלים, ומטלטלין אותן.

טז. בפ"ח¹⁸, בין חקוק ובין שאינו חקוק – מטלטלין אותו
בשבת, ולא אמרו "חקוק" אלא לענין טמאה. מדוכה – אם יש
בה שום, מטלטלין אותה. ואם לאו – אין מטלטלין אותה. רבן
שמעון בן גמליאל אומר: מדוכה קטנה הנתנת על גבי שלחן
– הרי היא בקערה ומטלטלין אותה. רבי יוסי אומר: צורה,
ואבן המקרולת – כזית. כאגוז וכביצה – נוטלו ומקנה בו את
רגליו. רבי ישמעאל בן רבי יוסי אומר משום אביו: מלא תיד.

יום שישי, כד אלול

פרק חמשה עשר

¹⁸ שם כלי שישי לו בית קבול.

א. בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים: שְׁלֹשָׁה כָּלִים נִטְלִין בַּשַּׁבָּת, מִקְצוֹעַ שֶׁל דְּבִלָּה, וְזוּמָא–לִיסְמָרָא שֶׁל קַדְרָה, וְסַפִּין קַטְנָה שֶׁעַל גְּבִי הַשְּׁלֶחֶן. חֲזָרוּ לְהִיזוֹת מוֹסִיפִין וְהוֹלְכִין, עַד שֶׁאָמְרוּ: כָּל הַכָּלִים נִטְלִין בַּשַּׁבָּת, חוּץ מִן הַמָּסַר הַגָּדוֹל וְיִתְד שֶׁל מַחְרָשָׁה. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵף הַעֲגוּל שֶׁל סְפִינָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אֵף צַפְרָן גְּדוֹלָה. רַבִּי נְחֵמְיָה אוֹמֵר: אֶפִּילוּ טְלִית, אֶפִּילוּ תַרְוּד – אִין נִטְלִין אֵלָא לְצַרְדָּה. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: אִין נִטְלִין אֵלָא לְצַרְדָּה. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: לְצַרְדָּה וְשֵׁלָא לְצַרְדָּה.

ב. דִּלְתָא שֶׁל תַּבְּחָה וּמְגֻדֵל וְשָׂדֵה – נוֹטְלִין וְלֹא מַחְזִירִין. דִּלְתָא שֶׁל לוּל, וְשֵׁל בֵּית תַּרְנַגְּוֹלִין – לֹא נוֹטְלִין וְלֹא מַחְזִירִין. דִּלְתָא מְטָה שְׁנִשְׁבְּרָה – הִיא וּשְׁבָרֶיהָ נִטְלִין בַּשַּׁבָּת. מִכְּבֵּשׁ¹⁹ שְׁנִשְׁבְּרָה – הוּא וּשְׁבָרָיו נִטְלִין בַּשַּׁבָּת. מְגוּפַת חֲבִית שְׁנִשְׁבְּרָה – הִיא וּשְׁבָרֶיהָ נִטְלִין בַּשַּׁבָּת. לֹא יִסְפוֹת מְכֻנָּה שְׁבָר, לֹא לְסַמְךָ בְּהַ פְּרָעֵי מְטָה וְלֹא לְכַסּוֹת בְּהֵן אֵת הַכָּלִים. זְרָקָה לְאִשְׁפָּה – הִיא וּשְׁבָרֶיהָ אִין נִטְלִין בַּשַּׁבָּת. שְׁבָרֵי תַנּוּר יִשָּׁן – אִין נִטְלִין

¹⁹ הַגְּרָסָה עַל פִּי הַירוּשְׁלַמִּי שַׁבַּת פַּב ע"ב.

בשבת; דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: נטלין. העיד רבי יוסי משום רבי אליעזר בן יעקב, על שברי תנור ישן שנטלין בשבת, ועל פסויו שאין צריך בית יד. אין נטלין במוט בשבת, אבל נטלין בשנים. שלשה וארבעה – אסור.

ג. קנה שהתקינו בעל הבית להיות פותח ונועל בו. אם היה קשור ותלוי – פותחין ונועלין בו. ואם לאו – אין פותחין ונועלין בו. רבן שמעון בן גמליאל אומר: מתקן אף על פי שאינו קשור, ואף על פי שאינו תלוי. מקל שעשה בראשו מסמר, להיות נוטל בו את הפת מאפאפיריות²⁰ – הרי היא כדוקרן, ומטלטלת בחצר.

ד. מטלטלין את המשליא²¹ להעלות בה דלי או קיתון של דבלה. כלכלה – לישב עליה תרנגולת. בהמה שנגפלה לתוך הבור – עושין לה פרנסה במקומה, בשביל שלא תמות.

²⁰ כפא שמוניהם עליו ספרים והוא של עץ ועגל ומתקפל ונסגר ומתפשט ונפתח, ויש שעושין מפניו שלחן.

²¹ מזלג.

ה. אין מפנין את האוצר בתחלה בשבת. אבל עושה בו שכול, כדי שיהא נכנס ויוצא.

ו. חצר גדולה שירד בה גשמים, והיה בה בית אבל או בית המשתה, מביא תבן בקפה ומרוד, ובלבד שלא ירוד בידו ובקפה בדרך שעושה בחול. נסרים של בית אומן – אף על פי משופין ואף על פי שמתקנין – מטלטלין אותן.

ז. חבלים של טבחין, וטומום של שטרות, ועורות שאינן עבודין, אם התקנין בעל הבית – מטלטלין אותן, ואם לאו – אין מטלטלין אותן. רבי יוסי אומר: עורות עבודין ושאין עבודין – מטלטלין אותן. אבל גוי צמר, ואניצי פשתן, ולשונות של ארגמן, ומזכין – אין מטלטלין אותן.

ח. מטלטלין את החדש בשבת, ומטלטלין מעשר שני בירושלים, אבל לא בגבולין. מעלין את המדמץ באחד ומאה. רבי שמעון בן אלעזר אומר: נותן עיניו באחד מהן ואוכל את השאר.

ט. שְׁבָרֵי עֲרֵבָה – לְכַסּוֹת בְּהֵן אֶת פִּי הַחֲבִיבִית. שְׁבָרֵי זְכוּכִית – לְכַסּוֹת בְּהֵן אֶת פִּי הַפֶּה. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: וּבִלְבָד שֵׁיחֵו עוֹשִׂין מֵעֵין מְלֹאכְתָּן. שְׁבָרֵי עֲרֵבָה – לְצַק לְתוֹכָן מִקְפָּה, שְׁבָרֵי זְכוּכִית – לְצַק לְתוֹכָן שְׁמֹן לְתִינוֹק. חֲבִית שְׁנַתְגָּלָה, וְאַבְטִיחַ שְׁנַקָר – נוֹטְלֵן וּמְנִיחֵן בְּמָקוֹם הַמְצָנֵעַ.

י. מְטַלְטְלִין אֶת הַחֲצֵב, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מֵאֲכָל צְבָיִים. וְאֵת הַחֲרָדֵל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מֵאֲכָל יוֹנִים. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: מְטַלְטְלִין שְׁבָרֵי זְכוּכִית מִפְּנֵי שֶׁהוּא מֵאֲכָל נְעֻמִיּוֹת. רַבִּי נִתָּן אָמַר: אִם בֶּן, יִטְלְטְלוּ חֲבִילֵי זְמוּרוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מֵאֲכָל פִּילִין? זֶה חֲפָלָל: כֹּל שֶׁהוּא מִן הַמּוֹכֵן – מְטַלְטְלִין אוֹתָן, וְכֹל שֶׁאִינוּ מִן הַמּוֹכֵן – אֵין מְטַלְטְלִין אוֹתָן. מִיָּם שְׁנַתְגָּלוּ – מְטַלְטְלִין אוֹתָן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן רְאוּיִן לְבַהֲמָה – דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֲלֵעָזָר אָמַר: כֹּל עֲצָמֹן אֲסוּר לְקַיְמֹן מִפְּנֵי סַבְנַת נְפֹשׁוֹת.

יא. חֲבִילֵי קֶשׁ וְחֲבִילֵי עֵצִים וְחֲבִילֵי זָרְדִין, אִם הִתְקִינֵן לְמֵאֲכָל בַּהֲמָה – מְטַלְטְלִין אוֹתָן. וְאִם לֹא – אֵין מְטַלְטְלִין אוֹתָן. רַבֵּן

שמעון בן גמליאל אומר: אם נטלין באחת יד - מטלטלין אותן, ואם לאו - אין מטלטלין אותן.

יב. חבילי אזור, הפאה, והקורנית - שהכניסן לעצים - אין אוכל מהן בשבת. למאכל בהמה - אוכל מהן. קוטים ואוכל, ובלבד שלא יקטם בכלי. מולל ואוכל - ובלבד שלא ימלול בכלי הרבה - דברי רבי יהודה. וחכמים אומרים: מולל בראשי אצבעותיו ואוכל, ובלבד שלא ימלול בידיים הרבה פדרוך שעושה בחול. וכן בחמיתה²², וכן בפנים²³, וכן בשארי כל התבלין.

יג. שחלים שטרפן מערב שבת - גותן לתוכן חמין ושמן. ואין טורפן אלא מערב, וממשיך את החמיתה, וגותן לתוכן. חרדל ששחקו מערב שבת - מביא דבש וגותן לתוכו, ואין טורף אלא מערב. שום שרסקו מערב שבת - מביא גריסין וגותן לתוכו, ואין טורף אלא מערב. אין פותשין את המלח במדוך

²² בגמרא: 'אמיתה', והוא שם של צמח בושמי.

²³ הגר"א גרם: בפנים.

שֶׁל עֵץ, אֲבָל מְרַסְקֵן הוּא בַּיַד שֶׁל סַבִּין וּבְעֵץ הַפְּרוּר וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. אֵין מְרַסְקִין דְּבִלָּה וְגִרוּגְרוֹת וְחֲרוּבִין לְפָנֵי זְקֵנִים בְּשַׁבָּת.
אֲבָל מְרַסֵּק הוּא בַּיַד שֶׁל סַבִּין וּבְעֵץ הַפְּרוּר, וְאֵין חוֹשֵׁשׁ.

יד. הַמּוֹלֵל מְלִילוֹת מְעַרְב שַׁבָּת – מְנַפֵּחַ עַל יַד עַל יַד וְאוֹכֵל, אֲבָל לֹא בְקִנּוֹן וְלֹא בַתְּמַחֲוִי. הַמּוֹלֵל מְלִילוֹת מְעַרְב יוֹם-טוֹב – מְנַפֵּחַ בְּקִנּוֹן וּבַתְּמַחֲוִי, אֲבָל לֹא בַפְּטָבְלָא וְלֹא בַנְּפֵתָה, וְלֹא בַכְּבָרָה, כְּדֶרֶךְ שְׁעוֹשָׁה בַחֹל. רַבִּי דִּוְסְתָאִי בֶן רַבִּי יִצְחָי אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: מוֹלְלִין אֶת הַמְּלוּל וּמְצִיעִין אֶת הַמוֹצֵעַ, וְאוֹפִין אֶת הָאָפוּי, וּמְבַשְּׂלִים אֶת הַמְּבַשָּׁל.

יום שבת, כה אלו

פרק ששה עשר

א. אינ עוקרין בהמה חיה ועוף מרשות היחיד, ואין צריך לומר מרשות הרבים. אבל דוחין בהן עד שיכנסו בלן. כופין את הפל בפני האפרוחים שייעלו ושיירדו עליה, ואסור למלטלו.

ב. כיצד מסייעין את הבהמה ביום-טוב? נופחין בחוטמו, ונותנין דד לתוך פיו, ואוחזו בילד שלא יפול. רבן שמעון בן גמליאל אומר: מרחמין היינו על בהמה מהורה ביום-טוב. קושרין את הטבור. רבי יוסי אומר: נוהגין היינו, אף חותכין. טומנין את השליא כדי שלא יוצן הילד, כגון בספל של שמן ובכסות, ובקפה של תבן, ומהלקטין למילה. רבי יהודה אומר: אם לא חלקיט - חייב מיתה. וכורף עליה חוטי צמר וחוטי פשתן, ובלבד שלא יקשר. ומזלף עליה את החמין. ולא עוד, אלא שאדם מזלף את החמין על גבי מפתו.

ג. כל זמן שעוסק במילה - חוזר אף על ציצין שאין מעכבין את המילה, פרש, אין חוזר אלא על ציצין המעכבין בלבד.

ד. בן שבעה - דוחין עליו את השבת. בן שמנה - אין דוחין עליו את השבת. ספק בן שבעה, ספק בן שמנה - אין דוחין

עָלְיוֹ אֶת הַשֶּׁבֶת. בֶּן שְׁמֹנֶה – הָרִי הוּא כְּאֶבֶן, וְאִין מְטַלְטְלִין
 אוֹתוֹ. אָבֵל אָמוֹ שׁוֹחֵה עָלְיוֹ וּמְנִיקְתּוֹ. אִין גּוֹדֵר טְמֵאָה מִן הַפֶּתַח,
 לֹא בְּאָדָם וְלֹא בְּבָלִים. אִין מְטַמֵּא לֹא בַּיּוֹבָה וְלֹא בַּצָּרְעַת, אִין
 זֹמֵק לַיְבוּם וְאִינוּ פּוֹטֵר מִן הַיְבוּם. וְאִינוּ מֵאֲכִיל בְּתַרוּמָה, וְאִין
 פּוֹסֵל מִתְּרוּמָה, וְאִינוּ נוֹחֵל וְאִינוּ מְנַחֵל. פֶּרֶשׁ מִמֶּנּוּ אֶבֶר –
 הָרִי הוּא כְּאֶבֶר מִן הַחִי. וּבֶשֶׁר – הָרִי הוּא כְּבֶשֶׁר מִן הַחִי. זֶה
 הַכֶּלֶל: כָּל זֶמֶן שֶׁהוּא חַי – אִינוּ לֹא כָּחִי וְלֹא כְּמַת. מַת – הָרִי
 הוּא כְּמַת לְכָל דְּבַר. וְאִיזְחֹו בֶּן שְׁמֹנֶה? כָּל שֶׁלֹּא כָּלוּ לוֹ הַדְּשָׁיו.
 רַבִּי אֹמֵר: סִימְנֵיו נִכְרִין בּוֹ, צִפְרָנָיו וְשִׁעְרוֹ שֶׁלֹּא גָּמְרוּ. וּבְדֶרֶךְ
 שֶׁבֶן שְׁמֹנֶה בְּאָדָם נִפְל, כִּד בֶּן שְׁמֹנֶה בְּבַהֲמָה גָּסָה נִפְל. וְכֵן
 אַרְבָּעָה בְּדָקָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר: כָּל שֶׁשָּׁהָה שְׁלֹשִׁים יוֹם
 בְּאָדָם – אִינוּ נִפְל, שֶׁנֶּאֱמַר (בַּמִּדְבָּר יח, טז): "וּפְדוּיוֹ מִבֶּן הַדָּשׁ
 תִּפְדֶּה". וְכָל שֶׁשָּׁהָה שְׁמֹנֶה יָמִים בְּבַהֲמָה – אִינוּ נִפְל, שֶׁנֶּאֱמַר
 (ויקרא כב, כז): "וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהִלָּאָה יִרְצָה" וְגו'.

ח. גִּסַּת לְרֵאשׁוֹן וְמַת, לְשֵׁנִי וְמַת, לְשְׁלִישִׁי – לֹא תִנְשֵׂא; דְּבָרֵי
 רַבִּי. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אֹמֵר: לְשְׁלִישִׁי תִנְשֵׂא, לְרִבְעִי לֹא
 תִנְשֵׂא. הֵיטָהּ יוֹלְדֵת זְכָרִים וְהֵן גְּמוּלִים וּמַתִּים. מְלָה רֵאשׁוֹן

וְמַת, שְׁנֵי וְמַת, שְׁלִישִׁי לֹא תִּמּוּל; דְּבָרֵי רַבִּי. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: שְׁלִישִׁי תִּמּוּל, רְבִיעִי לֹא תִּמּוּל. מַעֲשֵׂה בְּאַרְבַּע אַחֲזִית בְּצַפּוּרֵי, שְׁמֹלָה רֵאשׁוֹנָה וְמַת, שְׁנֵי וְמַת, שְׁלִישִׁית וְמַת, וּבֹא מַעֲשֵׂה לְפָנָי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, וְאָמַר, רְבִיעִית לֹא תִּמּוּל. אָמַר רַבִּי נִתָּן: בְּשֶׁהֵייתִי בְּמִדְיָנָה שֶׁל קַפּוּטְקִיא – הֵייתָה שָׁם אֲשֶׁה אַחַת שְׁהֵייתָה יוֹלְדַת זְכָרִים וְהֵן גְּמוּלִין וְמֵתִים. מָלָה רֵאשׁוֹן וְמַת, שְׁנֵי וְמַת, שְׁלִישִׁי הִבִּיאָתוֹ לְפָנָי, רֵאִיתִיו שְׁהָיָה יְרוּק. נִסְתַּפְּלְתִי בּוֹ וְלֹא מִצָּאתִי בּוֹ דָם בְּרִית. אָמְרוּ לִי: מַה אָנּוּ לְמוּלוֹ? אָמַרְתִּי לָהֶם: הִמְתִּינוּ לוֹ עַד שְׁיִכְנַם בּוֹ דָם. הִמְתִּינוּ לוֹ וּמְלוּהוּ, וְחָיָה. וְהָיוּ קוֹרִין אוֹתוֹ 'נִתָּן הַבְּבִלִי' עַל שְׁמוֹ.

ו. הַמְשׁוּדָּה – צָרִיךְ שְׁיִמּוּל. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: מִשׁוּדָּה לֹא יִמּוּל מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְסַכֵּן. אָמְרוּ לוֹ: הֲרַבְּהָ מָלוּ בִימֵי בֶּן בּוֹזִיבָא, וְהָיוּ לָהֶם בָּנִים וְלֹא מֵתוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרַאשִׁית יז, יג): "הַמּוּל יִמּוּל" – 'אִפְלוּ מֵאֵה פְּעֻמִּים'. וְאָמַר (שָׁם יז, יד): "אֵת בְּרִיתִי הִפְרָ" – 'לְרַבּוֹת אֵת הַמְשׁוּדָּה'.

ז. מי שנולד מהול, וגר שנתגיר מהול, ותינוק שעבר זמנו, ושאר כל הנמולין – אין מלין אותן אלא ביום. רבי אלעזר בן רבי שמעון אומר: בזמנו אין מלין אותו אלא ביום. עבר זמנו – מלין אותו בין ביום בין בלילה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אם היה מברבל בבשר – רואין אותו בשעה שמתקשה, אם נראה ערל – מלין אותו, ואם לאו – אין מלין אותו.

ח. אמר רבי יוסי: מנין למילה שהיא במקום פרי? שנאמר (ויקרא יט, כג): "וערלתם ערלתו את פריו"; ואומר (בראשית יז, יד): "וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו" – 'מקום שהולד נבר אם זכר אם נקבה, משם מלין אותו'. אמר רבי שמעון בן אלעזר: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על מי שנולד מהול – שצריך להטيف ממנו דם ברית, מפני שהיא ערלה כבושה, על מה נחלקו? על גר שנתגיר בשווא מהול, שבית שמאי אומרים: צריך להטيف ממנו דם ברית; ובית הלל אומרים: אין צריך.

ט. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: לֹא נִחְלְקוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, עַל מִי שֶׁהָיָה לוֹ לַמּוֹל אַחַר שַׁבָּת וּמָלוּ בְּשַׁבָּת – שֶׁהוּא חַיִּב, עַל מַה נִּחְלְקוּ? עַל מִי שֶׁהָיָה לוֹ לַמּוֹל בְּעֶרְב שַׁבָּת וּמָלוּ בְּשַׁבָּת, שֶׁרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַחֲיִב חַפְזָאֵת וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר. אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אֵי אַתָּה מוֹדָה בְּמִי שֶׁהָיָה לוֹ לַמּוֹל אַחַר שַׁבָּת וּמָלוּ בְּשַׁבָּת שֶׁהוּא חַיִּב, שֶׁהַחֲלִיף אֶת זְמַנּוֹ? אַף מִי שֶׁהָיָה לוֹ לַמּוֹל בְּעֶרְב שַׁבָּת וּמָלוּ בְּשַׁבָּת יְהִי חַיִּב שֶׁפֶן הַחֲלִיף אֶת זְמַנּוֹ! אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: לֹא! אִם אָמַרְתָּ בְּמִי שֶׁהָיָה לוֹ לַמּוֹל אַחַר שַׁבָּת וּמָלוּ בְּשַׁבָּת שֶׁהוּא חַיִּב, שְׁאִינּוּ בְּקוּם מוֹל, תֹּאמַר בְּמִי שֶׁהָיָה לוֹ לַמּוֹל עֶרְב שַׁבָּת, וּמָלוּ בְּשַׁבָּת, יְהִי חַיִּב, שֶׁפֶן בְּקוּם מוֹל? אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: נֹתֵר יוֹכִיחַ! שְׁמַאֲמַשׁ בְּקוּם אֶכּוֹל, וְאִם אֶכּוֹל לְמַחֵר – הֲרִי זֶה חַיִּב! אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: לֹא! אִם אָמַרְתִּי בְּנֹתֵר שֶׁפֶן אִינּוּ בְּקוּם אֶכּוֹל בּוּ בַּיּוֹם, תֹּאמַר בְּמִילָה, שָׁבֵל יוֹם בְּקוּם מוֹל?

י. מִפְּקָחִין עַל סֶפֶק נְפֻשׁוֹת בְּשַׁבָּת, וְהוֹרִיזוּ – הֲרִי זֶה מְשַׁבְּחַ! וְאִין צְרִיךְ לַמּוֹל רְשׁוֹת מִבֵּית דִּין. בִּיצֵד? נָפֵל לַיִם וְאִין יְכוֹל לַעֲלוֹת, טְבַעָה סְפִינָתוֹ בַּיָּם וְאִינָהּ יְכוֹלָה לַעֲלוֹת – יוֹרְדִין

ומעלין אותו משם, ואין צריך לפול רשות מבית דין. נפל לבור ואין יכול לעלות – עוקרין לו חוליא ויורדין ומעלין אותו משם, ואין צריך לפול רשות מבית דין. תינוק שנכנס לבית ואין יכול לצאת – שוכרין דלתות הבית, ואפילו היו של אבן, ומוציאין אותו משם, ואין צריך לפול רשות מבית דין. מכבין ומפסיקין לדלקה בשבת. והזריז – הרי זה משבח, ואין צריך לפול רשות מבית דין.

יא. מי שנשכו נחש – קורין לו רופא ממוקם למקום, ושוחטין לו תרנגולת, וגוזזין לו פרשינין. אוכל ואינו צריך לעשר; דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: צריך לעשר.

יב. מחמין חמין לחולה בשבת, בין להשקותו ובין לרפאותו, ואין אומרים: 'המתינו לו שפא יהיה', אלא ספקו דוחה שבת, ולא ספק שבת זו, אלא ספק שבת אחרת. ואין אומרים שיעשו דברים בנכרים ובקטנים, אלא בגדולים שב ישראל. אין אומרים: יעשו דברים הללו על פי נשים, על פי נכרים; אלא מצטרפין דעת ישראל עמהן.

יג. אמר רבי יוסי: מזנין לפקוח נפש שדוחה שבת? שנאמר (שמות לא, יג): "את שבתתי תשמרו"; יכול במילה ועבודה ופקוח נפש? תלמוד לומר: 'אך' - חלק; פעמים שאתה שובת, פעמים שאי אתה שובת. רבי אליעזר אומר: מילה דוחין את עליה השבת. מפני מה? מפני שחיבין עליה פרת לאחר זמן! והרי דברים קל וחומר, ומה אם על אבר אחד מפנינו - דוחה את השבת, דין הוא שידחה השבת על כלו. אמרו לו: במקום שבאת, מה לחלץ ודאי ולא ספק, אף כן ודאי ולא ספק. אמר רבי עקיבא: וכי במה החמירה תורה, בעבודה או בשבת? החמירה בעבודה יתר משבת, שהעבודה דוחה את השבת ואין שבת דוחה אותה. והרי דברים קל וחומר, ומה עבודה שדוחה את השבת - ספק נפשות דוחה אותה, שבת שעבודה דוחה אותה - אינו דין שספק נפשות דוחה אותה? הא למדת, שספק נפשות דוחה את השבת.

יד. רבי אחא אמר משום רבי עקיבא: הרי הוא אומר (שמות כב, א): "אם במחטרת ימצא הגנב וגו', בעל הבית מהו? ודאי או ספק? הוי אומר: ספק. אם הורגין נפש להחיות נפש בספק, דין

הוא שִׁיִּדְחוּ אֶת הַשֵּׁבֶת לְהַחֲיוֹת נַפֶּשׁ בְּסַפֵּק, הֲאֵל לֹא נִתְּנוּ מִצְוֹת
 לְיִשְׂרָאֵל אֲלֵא לְחַיּוֹת בְּהֵן, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יח, ה): "אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה
 אִתֶּם הָאָדָם וְחַי בְּהֵם" – וְחַי בְּהֵן וְלֹא שְׂמִימוֹת בְּהֵן; אִינן לְדַ
 דְּבַר עוֹמֵד בְּפָנָי פְּקוּחַ נַפְשׁ, חוּץ מִעֲבוֹדַת זָרָה וְגִלּוּי עֲרִיּוֹת
 וְשִׁפְיכוֹת דָּמִים. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שְׁלֹא בְּשַׁעַת הַגְּזֵרָה,
 אֲבָל בְּשַׁעַת הַגְּזֵרָה, אֲפִילוּ מִצְוָה קְלָה שֶׁבְּקִלּוֹת – אָדָם נוֹתֵן
 נַפְשׁוֹ עֲלֶיהָ, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כב, לב): "וְלֹא תַחֲלֹלוּ אֶת שֵׁם קֹדֶשׁ
 וְנִקְדָּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי אֲנִי ה' מְקֹדְשֵׁכֶם". וְאוֹמֵר (משלי
 טז, ד): "כֹּל פֶּעַל ה' לְמַעַנְהוּ".

